

Dolazak franjevac na Košljun.

O. Vladislav Brusić.

Iz pisma pape Nikole V. (isp. Bogoslovska Smotra 1932., str. 255/6, bilj. 15. i 16.) znademo, da su braća Martin i Ivan Frankopani, krčki knezovi, bili već negdje početkom godine 1447. ili možda još i prije namjestili u ispražnjenom benediktovskom samostanu na Košljunu dva Franjevca. Ovaj svoj čin izvršili su oni temeljeći ga na svojim pravima, kao podaritelji (jus patroni, collatores) nadarbine, koja je smrću fra Dominika, zadnjeg benediktovskog opata na Košljunu, i odlaskom redovnika reda sv. Benedikta bila ostala ispražnjena. Braći je Frankopanima mučno gledati, kako se neki svjetovnjaci, svjetovni opati i zakupnici njihove nadarbine, razmeću dobrima i prihodima nekad tako slavne košljunske opatiје. Zato su na svoju ruku, da se uzdrži i spasi, što se još dalo uzdržati i spasiti, smjestili na Košljunu dva Franjevca, da budu ondje bar kao čuvari njima toli mile svetinje, dok oni ne izmole od sv. Stolice u Rimu ovlašćenje i privolu, da se na Košljunu uredi i utemelji pravi i formalni franjevački samostan. Braća su dakle odmah pisali papi Nikoli V. posebno pismo. I papa Nikola, čim je primio njihovo pismo i razumio njihove želje, odlučio je, da im izide u susret. On je i onako sam volio franjevački red i veoma se veselio njegovom sve to većem širenju. I zato je odmah pisao Franji, krčkom biskupu, da ispita stvar, o kojoj mu pišu plemenita braća, i ako nađe, da je sve onako, kako oni pišu, neka odmah sve uredi po njihovoj želji. Biskup Franjo je dakle najprije sve ispitao, pa kad se potpuno uvjerio o istinitosti onog izvješća, dokinuo je na Košljunu za uvijeke benediktovski red i uveo u potpuni i stalni posjed košljunskog samostana Franjevce reda Male Braće Op služivaoca (Ordinem de Observantia fratrum Minorum), kako su to kneževska braća u svom pismu na papu Nikolu zaželjeli.

Dolazak Franjevac na otok Krk mnogo je stariji od njihovog dolaska na Košljun. On siže u početak utemeljenja samoga franjevačkog reda. Franjevci su se nastanili na Krku još negdje u prvoj polovici XIII. stoljeća. Samo mi ne znamo, gdje je bilo njihovo prvo boravište. God. 1290. (prema ocu Luki Wadingu) bili su Franjevci pozvani u grad Krk, gdje su im gradski staleži poklonili

prostrani samostan i lijepu crkvu.¹ U ovo doba sjedio je na biskupskoj stolici u Krku otac Lamberto, franjevac, rodom krčanin. Za dugi niz godina vladao je u ovom samostanu duh franjevački, i njegove sinove prožimale su misli sv. Frana Asiškog. Krepostan život i požrtvovan rad priljubio im je bez iznimke sve gradske staleže i pučanstvo čitavog otoka. U franjevačkoj su crkvi bile podignule prve gradske obitelji i najveći gradski odličnici svoje grobnice želeći da ondje nadu sebi počinak po smrti, gdje su za života nalazili hranu i okrepu za duhovni život.

Bogatstvo, kojega se mnogim nabožnim ostavštinama i darovima domogao franjevački samostan u gradu Krku, bilo je krivo, da je ondje pomalo stala opadati redovnička stega. Napokon se i broj njegovih članova tako omalio, da je samostan zapao u potpunu krizu. Na opetovane molbe kneza Ivana Frankopana i građanstva grada Krka papa Pijo II. bio je prisiljen, da 9. srpnja 1461. naredi biskupu krčkom i arhidakonu krčkog Kaptola, da iz samostana odstrane Franjevce Konventualce i da ih zamijene Franjevcima Opsluživaocima.² Ovi su u spomenutom samostanu ostali sve do konca godine 1481., kada je mletačka vlast naredila, da se samostan mora opet povratiti Konventualcima, koji su u njemu ostali do 1782., kad je samostan od iste mletačke vlasti bio dokinut. God. 1787. uselili su se u njega dozvolom samoga mletačkog dužda Franjevci glagolaši trećega reda sv. Frane, koji u njemu još i danas žive.

Uz Franjevce dobile su u gradu Krku veoma rano svoj samostan i Klarise. Od stare njihove crkve, posvećene Gospi od Andela, i od starog njihovog samostana stoji danas na nogama samo nešto zidina.

Novo doba, preporod franjevačkoga reda, što su ga navijestili u prvoj polovici XV. stoljeća veliki muževi sv. Bernardin sijenski, sv. Jakov iz Marka i sv. Ivan Kapistran sa svojim učenicima, u svom snažnom zamahu zahvatio je i otok Krk. Uz samostan na Košljunu, gdje se, kako smo već vidjeli, nastaniše Franjevci Mala Braća Opsluživaoci (Fratres Minores de Observantia), bila su utemeljena u ovom razdoblju na otoku Krku još dva samostana, za Franjevce glagolaše trećega reda sv. Frane (Fratres Heremitae de poenitentia tertii ordinis Sancti Francisci). To su još i danas postojeći samostani: Sv. Marije na Glavotoku, koji je bio utemeljen god. 1468. i sv. Marije Mandaliene, koji je spomenutim redovnicima bio predan god. 1489.

U doba, kad su Franjevci Opsluživaoci primili u svoj posjed otočić Košljun, red franjevački bio je još jedinstven. Jedinstvena je još bila i stara slavenska franjevačka provincija (Provincia Sclavoniae), za koju je od god. 1397. vrijedio službeni naziv: dalmatinska provincija (Provincia

¹ Vidi u Farlatti, *Illyricum Sacrum*, Tomus V. p. 302.

² Bulla papae Pii II., izvornik u arhivu samostana na Košljunu.

Dalmatiae).³ Ali su ipak neki njezinj samostani bili izlučeni od izravne uprave njezinog provincijala i podvrgnuti posebnom starješini, koji se zvao vikar ili provincijalni zamjenik. Ovakovih vikara bilo je u cijelom redu gotovo toliko, koliko i provincijala. Ovi provincijalni vikari bili su izravno podvrgnuti generalnom vikaru, koji kod Opsluživaoca ili Observanta zamjenjivaše generala reda. Sveta Stolica bila je privremeno ovako uredila upravu franjevačkoga reda, da bi tako bar donekle ublažila borbe između strožih i blažih sljedbenika sv. Franje, koji su se među sobom jako razilazili u shvaćanju i opsluživanju svetoga siromaštva. Generalnom vikaru i provincijalnim vikarima, koji su bili dodijeljeni generalu i provincijalima reda, bili su izravno podčinjeni svi oni Opsluživaoci (Fratres Observantes), koji su živjeli u posebnim samostanima i hospicijima ili eremitažama. Ovakovim uredjenjem uprave spasilo se bar za neko vrijeme jedinstvo reda.

Iz početka bio je boravak na Košljunu Franjevcima veoma ugodan. Oni su ovdje uživali potpunu zaštitu i naklonost Martina i Ivana Frankopana, a i sve ostale njihove braće. Njihova blagostiva i blagodarna ruka bila im je u svako doba na pomoći. K tomu ih je i narod odmah zavolio. Tako im je na pr. već g. 1451. neki Mihovil Prebel, rodom iz Cresa a zidar u Krku »oporukom ostavio 16 zlatnih dukata.⁴ Grjehota je samo, da je mir, što su ga onj na Košljunu našli i uživali, bio brzo pomućen neslogom, što je bila iskrsla među samom braćom Frankopanima. S jedne strane porodična pitanja, dioba očevine; a s druge vanjske političke prilike, koje su na braću jako utjecale i kojima se oni nijesu mogli da otmu, otudile su ih malo po malo toliko, da su se počeli i oružjem napadati. Ivan je htio da sam zavlada gradom i otokom Krkom. Da mu to lakše pode za rukom, počeo se sve više priklanjati Mlečićima, dok su druga braća rade pristajala uz hrvatsko ugarske kraljeve. Da se što više omili Mlečićima, on je i oženio mlečanku Elizabetu, kćer mletačkoga plemića Pavla Mauročeno. Od onda su ga u Mlecima zbilja zavoljeli i počeli su ga smatrati svojim štićenikom, tako, da su bili spremni, da mu u svakoj nuždi, pa bilo i oružjem, priskoče u pomoć proti braći.⁵ Ivanu je ovakovim postupkom zbilja pošlo za rukom, da negdje g. 1451. zagospodari sam na Krku. Ali njegovo gospodstvo nije bilo nikako po čudi velikom dijelu plemića i gradana krčkih. I zato su oni skovali zavjeru proti Ivanu i pozvali su potajno na otok Ivanova brata Sigismunda. Ovaj se zbilja odazove njihovom pozivu i došavši

³ Bulla Bonifacii pape IX., vidi Fabijanić o. c. vol. I. p. 432.

⁴ »Primo lasso et ordino chel sia dado ali Frati de Sta Maria de Coschium de Vegla ducati sedisi d'oro dei denari li quali sono in le mani de Dominico Luca de Vegla« (Pergamena u samost. arhivu).

⁵ Š. Ljubić, Listine knjiga IX. str. 273—274 i 281.

na otok zakloni se na Košljunu, da ondje pripremi s nezadovoljnicima prepad i da onda preuzme vlast u gradu i na otoku.⁶

Ali Ivanu pode za rukom, da otkrije bratovljevu zasjedu. Nato je Sigismund morao napustiti otok, a Ivan se sada potpuno sklone pod zaštitu sv. Marka. Videći ostala braća Ivanova, da im je dalje nemoguće braniti svoja prava na grad i otok Krk, odreku ih se na korist Ivanovu, koji se opet odrekao svih svojih prava na grad Senj i svih ostalih posjeda na kopnu. Sad je Ivan bio vazal ili štitićenik mletačke republike i kao takav dao je g. 1452. 2. ožujka napraviti svoju oporuku u biskupskoj palači u gradu Krku. Ondje u prisutnosti krčkoga biskupa Frana, Andrije Kvirina, kneza creskog i osorskog, Matije, opata sv. Lucije u Baški i mnogih drugih svjedoka pravi razne zadužbine ili legatate pojedinim crkvama i samostanima i određuje potpore i penzije svojim vjernim dvorjanicima i službenicima, i napokon ostavlja, ako slučajno umre bez potomaka, grad i otok duždu i općini mletačkoj. U svojoj oporuci knez Ivan nije zaboravio ni svoje zadužbine, samostana otaca Franjevaca Opsluživaoca, sv. Marije na Košljunu. Ovršiteljima svoje oporuke on je naredio, da za deset godina po njegovoj smrti, svake godine isplate po sto dukata skrbnicima spomenutog samostana do isplate od 1000 dukata u zlatu, a to za gradnju i uzdržavanje crkve i samostana i na ispokoj njegove duše i da mu Bog oprostí grijehe.⁷

Ne znamo, do kada je knez Ivan Frankopan gospodar otoka Krka, ostao sklon Franjevcima Opsluživaocima ili Observantima u samostanu sv. Marije na Košljunu. Nijesu nam pravo poznati ni razlozi, s kojih je on od njihovog velikog dobročinitelja postao na jedanput njihov progonitelj. Čini se ipak, da je tomu bila kriva njegova sve to veća ovisnost od Mletaka i od mletačke politike.

Stalno je, da su polovicom XV. stoljeća iz Mletaka počeli s nepouzdanjem da gledaju na Franjevce bosansko-dalmatinske vikarije i da su napokon ondje stali da rade oko toga, da se dalmatinski samostani, što su pripadali Franjevcima Opsluživaocima i što su se nalazili na njihovom teritoriju, odcijepi od bosanskih samostana i okupe u posebnu dalmatinsku vikariju, koja je već i prije postajala. Ovom nastojanju mletačke republike jako su se

⁶ »Et stette nascosto al abbudia de Costeglion tre miglia lontano da la citade de la qual fu facto un monasterio di san Francesco de Observanti« (Ljubić, *Commissiones et relationes Venetae Tomus I.*^{us} pag. 41.).

⁷ »Item ordinavit et legavit, quod pro fabrica et reparatione tam ecclesie quam monasterii sancte Marie de Castilione ordinis fratrum minorum sancti Francisci de observantia dentur per suos infra scriptos commissarios ducati mille auri boni vel bone monete procuratoribus dicti loci sancte Marie pro eius anima et suorum remissionem peccatorum singulis annis centum usque ad expletionem.« Ljubić *Can. et Rel. Venetae* T. I. p. 99.

protivili rimski pape, kojima je bila pred očima samo što veća korist vjere i katoličke crkve, dok su u Mlecima imali pred očima samo što veću sigurnost svojih posjeda u Dalmaciji. Tako je na pr. još god. 1437. 11. lipnja papa Eugenije IV. strogo zabranio svakomu da radi za odijeljenje dalmatinskih samostana od bosanske vikarije.⁸ A kad su se neki od tih samostana god. 1444. ipak odijelili i uredili u zasebnu dalmatinsku vikariju, papa Kalikst III. izdao je 30. travnja 1455. posebno pismo, u kojem oštro zabranjuje dalmatinskim samostanima: na Korčuli, na Poljudu kod Splita, na Krapnju kod Šibenika, na Pašmanu, na Ugljanu i u Novom gradu kod Zadra odijeliti se od bosanske vikarije i priključiti se dalmatinskoj.⁹ Ova protivnost rimskih papa nastojanju i nakanama mletačke republike nije smetala mletačkog dužda i mletačke vlasti, da i dalje rade oko ostvarenja svoje zamisli. Oni su zato i dalje potpomagali one dalmatinske Franjevce, koji su to odijeljenje također tražili i za njega radili. Razumije se, da je zato među samim redovnicima dolazilo do nesuglasica, protivnosti i sukoba. Da bi se sve ovo odstranilo ili barem umanjilo, naredi papa Pijo II. fra Ljudevitu iz Vičence, generalnom vikaru Opsluživaoca obitelji s ovu stranu gorja (vicario generali observantium familiae cismontariae): da sam pođe u Dalmaciju i da razvidi stvari, radi kojih se braća onamo svadaju i neka sve uredi tako, da nestane svakog pravdanja među braćom. Dapače ovlastio ga je, ako nađe, da je to od potrebe, da slobodno odijeli jednu vikariju od druge. Napose mu je naredio, da pohodi samostane na Trsatu i na Krku, i neka pozove nepokornu braću, koja ondje borave, na pokornost.¹⁰

Drugo jedno pismo pisao je ovaj papa god. 1463. 16. veljače za generalni kapitul opsluživaoca, koji se imao sastati u Asizu. U ovom pismu papa je naredio ocima, da na kapitolu stvore zaključak, po kojemu se bosanska vikarija združuje s dalmatinskom.¹¹ Generalni kapitul sabran u Asizu kod Gospe od Anđela uvažio je ovu papinu naredbu i odabrao za obe vikarije zajedničkog starješinu u osobi fra Bernardina iz Akvile. Nato je fra Marko iz Bolonje, generalni vikar reda, pozvao braću vikare jedne i druge provincije na kapitul u Pašman (g. 1464. 7. rujna), gdje se jednoglasno prihvatila naredba ujedinjenja (*decretum unionis*).¹¹ Na ovom je kapitolu bio prisutan otac fra Kristofor iz Raba, krčki gvardian i fra Martin iz Krka, lajik diskret, zamjenik (sup-

⁸ Fernendžin Acta Bosnae p. 160. Bulla papae Eugenii; Archivium s. Francisci Jaderae Bulla papae Eugenii 1437. 25 aprilis »Pro fratribus de observantia vic. Bosnae« in charta pergamenata inedita.

⁹ Fernendžin o. c. p. 221. Bulla papae Calixti; Archivium s. Francisci Jaderae Bulla papae Calixti 1455. 29 januarii in charta pergamenata inedita. Fernendžin o. c. p. 251.

¹⁰ Fernendžin o. c. p. 251.

¹¹ Fernendžin o. c. p. 260—262.

pletus). Premda je ujedinjenje bosanske i dalmatinske franjevačke vikarije u jednu vikariju bilo na Pašmanu jednoglasno prihvaćeno, ipak ono nije bilo jako čvrsto, a po tom nije moglo biti ni trajno. Na generalnom kapitulu reda u Mantovi god. 1467. izabraše još za obe provincije zajedničkog vikara u osobi oca fra Dominika de Gonissa, ali se izričito veli, da će njegova vlast dotle trajati, dok jedna i druga obitelj ne dobije od rimske Stolice dozvolu, da može izabrati zasebnog vikara. Isti kapitul ovlaštuje također oca fra Dominika, da u slučaju diobe provincijâ, prisajedini dalmatinskoj provinciji tri samostana u okolici Zadra: Ugljan, Pašman i sv. Katarinu u Novom gradu. A kao odštetu za iste, da priključi bosanskoj vikariji samostan u gradu Krku, van Krka na otočiću, i Trsat.¹² Još prije ove odredbe Franjevci na Košljunu bili su pali u nemilost kneza Ivana. Izgleda, da je on htio s njima da raspolaže i proti volji njihovih starješina. Među ostalim htio je i to, da mu oni budu kućni kapelani. Kad već nijesu mogli da snose njegove samosile utekli su se oni papi Pavlu II. Ovaj je 17. travnja 1466. pisao opatu sv. Krizogona u Zadru, da javi Franjevcima u Dalmaciji, da mogu slobodno napustiti samostane u gradu Krku i na otočiću Košljunu, e da se tako uklone zlostavljanju kneza Ivana Frankopana, gospodara grada i otoka Krka.¹³

Knez Ivan, kao štićenik Mletaka, nije smio da na svome teritoriju trpi domaćih franjevacâ (*fratres bosnenses*), koje su proganjali i gonili iz svojih zemalja, njegovi mletački gospodari. Strašno je bilo u ono doba stanje za domaće Franjevce Opsluživaocâ u cijeloj Dalmaciji, pa i na otoku Krku. S jedne strane vidimo rimske pape, koji su još uvijek čvrsto stajali na tom, da se dalmatinski samostani ne smiju dijeliti od bosanskih. Papa Pavao II. pisao je u ovom smislu god. 1476. na 25. srpnja posebno pismo fra Dominiku Ginossa zajedničkom vikaru dalmatinskih i bosanskih Franjevacâ. U pismu kaže, da ukida svojom apostolskom vlašću sve odredbe stvorene proti jedinstvu na generalnom kapitulu u Mantovi, i naređuje, da se jedinstvo toli potrebno za crkvu i vjeru mora i unaprijed najodlučnije da čuva.¹⁴ S druge je strane stajao mletački dužd sa svojim upravnicima u Dalmaciji, koji su od jedinstva dalmatinskih i bosanskih Franjevacâ

¹² »In dictorum autem recompensationem locorum teneatur pariformiter conventum Vegle et locum extra Veglam in insula et locum Tersat et locum Lesne (?) cum pertinentiis eorum, libris et utensilibus fratribus... vicarie Bosnie resignare locaque ipsa ipsi vicarie incorporare.« Fermendžin o. c. p. 270.

¹³ Quod fratres possint relinquere conventum et ecclesiam et locum Castilionensem et Veglensem extra muros propter molestias domini temporalis, qui fratres invitos in cappellanos volebat habere.« Bulla papae Pauli in charta pergamenâ inedita in Archivio s. Francisci Jadræ.

¹⁴ Fabijanić o. c. Parte I. p. 440.

zazirali. U svojoj borbi proti istom jedinstvu, dolazila su im dobro svakakva sredstva, pa i same klevete na domaće Franjevce. God. 1468. na 28. prosinca pisao je dužd Kristofor Mauro Antoniju Veneriju knezu i Marku Corneru, kapetanu u Zadru, neka silom odstrane i otjeraju redovnike bosanske vikarije iz svih samostana u Dalmaciji, koji se nalaze na njihovu teritoriju, jer da su sumnjivi i za mletačku vlast u Dalmaciji pogibeljni. Od onih, za kojima je bila izdana tjeratica, spominju se izričito otac fra Marin iz Korčule i otac fra Frane Zlatarić iz Dubrovnika.¹⁵ Drugo pismo poslao je dužd Kristofor god. 1469. dne 21. aprila svim mletačkim upravnici-
cima gradova i otoka u Dalmaciji. U ovom pismu prevedri dužd izrazuje najprije svoju nadu, da je njegovo prvo pismo bilo doslovce izvršeno. A onda im javlja, da je napokon ipak postigao od pape Pavla II., te se odlučio na to, da piše vikaru vikarije dalmatinske, da odaleči iz svojih samostana sve bosanske franjevce. I po tom im nalaže, da čim spomenuto papino pismo (breve Sanctitatis Suae) stigne rečenom vikaru, neka njemu i njegovoj braći budu na ruku kod izvršenja onoga, što bude u istom pismu naredeno.

I eto sad i kneza Ivana Frankopana, gospodara grada i otoka Krka, gdje se povodi za svojim gospodarima u Mlecima. Odlučio je, da i on pošto poto odaleči bosanske franjevce iz svoje knežije. God. 1469. poslao je na kapitul reda u Bolsenu (Volsino) poslanika, komu je naredio, da sve sile uloži u to, da ondje sakupljene oce nagovori, neka pristanu na to, da bi se iz samostana na Košljunu i u Krku gradu odstranili bosanski domaći redovnici, a da se ondje nastane redovnici istoga reda iz Mletaka ili iz Markâ. Kad je Ivanov predlog bio iznesen na kapitolu, oci su zaključili, da se prejasnom knezu Ivanu pod nadnevkom 12. juna god. 1469. odgovori, da je nemoguće redovnicima provincije sv. Antuna u Mlecima i redovnicima provincije u Markama da preuzmu samostane, koje im nuda, jer već i onako imaju previše samostana, a premalo redovnika. Uz to mu javljaju, da bi redovnici dalmatinske provincije rado preuzeli otočić Košljun, kad bi im ga on dao dobre volje i bez ikakvih obveza i tereta. Ali oni ne bi nikako preuzeli samostana u gradu, a pošto on ne misli dati jednog bez drugoga, to njegove želje ne mogu nikako da ispune.¹⁶

¹⁵ »jubet, ut fratres vicariatus Bosnae »suspectissimi et statui nostro Dalmatie periculosissimi«, qui versantur in locis Dalmatiae et »presertim fr. Marinus de Corzula et fr. Franciscus Slatarich« amoveantur et licencientur, nec ullo pacto revertantur. Fernendžin o. c. p. 277. Kod Ljubića Listine X. 420.

¹⁶ »Audito ambasiatore dominationis vestre taliter respondemus: fratres provincie s. Antonii insimul et fratres provincie Marchie locorum abundantiani et fratrum penuriam habentes nullo modo vestros locos tenere posse testantur. Fratres Dalmatini locum insule tantum, si libenter et absque omni onere, sicut cetera sue provincie loca et totius

Na ovom istom kapitulu, gdje su sakupljeni oci već po treći put izabrali fra Marka iz Bolonje za generalnog vikara, bili su uz preventivno odobrenje pape Pavla II. svi samostani u mletačkoj Dalmaciji otrgnuti od vikarije bosanske i skupa s onima u dubrovačkoj republici uređeni u zasebnu vikariju, koja je od sad obuhvaćala sve samostane Franjevacu Opsluživaoca od Kopra do Drača.

Koliko su uredjenjem ove nove vikarije bili zadovoljni u Mlecima, to možemo lako shvatiti iz pisma duždeva Kristofora Mauro i Nikole Trona. Prvi je izdao god. 1470. na 26. veljače pismo na sve mletačke upravnike u Dalmaciji, u kojem im preporučuje siromašne redovnike Opsluživaoca sv. Franje u Dalmaciji i naređuje im, da im uvijek i svagdje budu pri ruci i na pomoći.¹⁷ A dužd Nikola Tron 8. ožujka 1472. naređuje svojim podčinjenima u Dalmaciji, neka im bez oklijevanja potvrde skrbnike, i da im u svemu budu pri ruci.¹⁸

Dioba između dalmatinskih i bosanskih samostana, koja je bila izvršena god. 1469. najviše radi političkih razloga, dala je povoda drugoj diobi. Negdje između god. 1474. i god. 1480. otpali su od dalmatinske vikarije svi samostani na teritoriju dubrovačke republike i stvorili su zasebnu dubrovačku vikariju.

Nakon poznate odluke gen. kapitula u Bolseni ostali su bosanski Franjevci i nadalje u samostanima u gradu Krku i na Košljunu. U njihovom posjedu ostala su ova dva samostana sve do god. 1481., kad je i otok Krk, zadnji od svih dalmatinskih otoka, pao pod mletačku vlast. Iste je godine mletački dužd naredio prvom svom upravniku otoka Krka Antunu Vincigueri da odstrani iz samostana sv. Franje u Krku bosanske franjevence, koje je ondje nastanio knez Ivan, a neka opet uvede u posjed Franjevce Konventualce, koje je on bio odanle istjerao.¹⁹ Veoma je vjerojatno, da je istom prigodom mletački predstavnik na otoku odstranio bosanske franjevence i sa Košljuna i da su onamo pozvali Franjevce Opsluživaoca dalmatinske vikarije.

Kad su Franjevci Opsluživaoci dalmatinske vikarije primili u svoj posjed ostrvce Košljun, pomladeni franjevački red živio je još i zanosio se za ideale, koji su se u redu bili probudili veliki

nostre familie scilicet dari velletis, libenter acceptarent, alias nullo modo; conventum vero nullatenus acceptare volunt et dominatio vestra unum sine reliquo nullo pacto concedere contentatur. Quo fit, ut res ista locum habere non possit nec nos aliter providere possumus.« Fermendžin o. c. p. 278.

¹⁷ Ducalis Christophori Mauro — in charta pergamena — in Archiv. s. Francisci Jadrae.

¹⁸ Ducalis Nicolai Trono — in charta pergamena — in Archivis s. Fran. Jaderae.

¹⁹ Crnčić: Najstarija povijest o krčkoj . . . biskupiji str. 166—167.

muževi njegovog preporoda: Sv. Bernardin iz Sijene, sv. Jakov iz Maraka i sv. Ivan Kapistran. Idealu ovih muževa nijesu odgovarali toliko oni veliki samostani i bogato urešene crkve, što su ih razni mogući i bogati dobročinitelji bili podignuli u svom zanosu za red kroz drugu polovicu XIII. i čitavu XIV. stoljeće, najviše na periferiji bučnih gradova ili pak u njihovim predgradima, već naprotiv mali i na oko neugledni samostani smješteni u lijepoj prirodi i udaljeni bar toliko od gradova, da do njih nije dopirala gradska buka. Ovakove samostane imali su oni rado, i u njima su rado boravili oni i njihova braća. Ovakovi samostani sa uskim i niskim ćelijama, u koje je božje svjetlo i svjež i čisti uzduh probijao kroz veoma mala okna, budili su u njima uspomene na one brojne male samostane po Umbriji, Markama i Toskani, koje je toliko ljubio sv. Franjo, gdje je tako rado boravio sa svojim prvim učenicima, i iz kojih je svjetlo njegovih kreposti i životna snaga njegovih misli neodoljivo i brzo osvojila svijet. Iz ovakovih samostana kao iz ražarenih i vatrom buktećih žarišta viteške ljubavi pram Isusu, pram Bogu izlazila su braća ojačana postom, molitvom, razmatranjem i kontemplacijom, puna duha apostolskoga, duha misionorskoga, da opet osvajaju svijet. K ovakovim samostanima hodočastili su vjernici pojedinci i hrpimice tražeći ondje rasvjete zamršenom umu, vatre mlahom i hladnom srcu i okrepu za svoju moralnu obnovu. I sve su ovo nalazili u onim jednostavnim, ali ukusnim crkvama puni svete tišine i duboke i tajinstvene mistike i uređenim tako, da su silom poticale na molitvu, koja je pod njihovim krovom tekla slatka i ugodna i pomiješana obilnim suzama punim nebeske utjehe podno kakva čudotvornoga križa ili pred kakvom časnom slikom Matere Božje.

Malo, tiho i samotno ostrvce Košljun, miło kao skupocjeni biser u zatvorenoj školjci; zaodjeven šumom od krošnjatih tamno zelenih crnika, usred kojih uz crkvu posvećenu Bl. D. Mariji stajaše veoma stari samostan, odgovarao je najbolje ovom idealu, pa je kao takav mimo sve druge u provinciji bio odabran za samostan novicijata i namijenjen odgoju redovničkog podmlatka provincije. A kao takvom posvećivala mu se sa strane uprave provincije uvijek najveća pažnja.

